

ІЗ Туризм та рекреація (проект для обговорення). Кваліфікація: Магістр з туризму і рекреації. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2025. URL: <https://vnu-taskid841251.s3.eu-north-1.amazonaws.com/s3fs-public/inline-files/opp-turyzm-mahistr.pdf>

19. Основи рекреаології (економіко-екологічний та маркетинговий аспект) [текст]: навч. посіб. / І. О. Гродзинська, С. Г. Нездоймінов, О. В. Гусєва, А. В. Замкова. Київ : “Центр учбової літератури”, 2014. 264 с.

20. Писаревський І. М. Конспект лекцій з дисципліни “Рекреаологія” для студентів 2 курсу всіх форм навчання / І. М. Писаревський, А. А. Рябев, О. І. Угоднікова; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 93 с.

21. Рекреаологія та рекреаційні комплекси світу (Частина 1): Конспект лекцій / [уклад. Осінська О. Б.]. Львів : ЛТЕУ, 2023. 118 с.

22. Силабус з навчальної дисципліни “Туризмологія і рекреаологія”, що викладається в межах ОПП “Туристична діяльність” другого (магістерського) рівня вищої освіти для здобувачів спеціальності 242 “Туризм і рекреація” / Мальська М. П., Зінько Ю. В. (розробники). Кафедра туризму. Географічний факультет. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2024. 22 с. URL: <https://geography.lnu.edu.ua/course/turyzmolohiia>

23. Силабус нормативного освітнього компонента “Рекреаологія” підготовки магістра, галузі знань 24 Сфера обслуговування, спеціальності 242 Туризм і рекреація за освітньо-професійною програмою Туризм. / Ільїна О. В. (розробник). Кафедра туризму та готельного господарства географічного факультету. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2023. 12 с. URL: <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>

24. Силабус освітньої компоненти “Рекреаологія”. Освітня програма “Туризм” першого (бакалаврського) рівня (денна форма навчання). Спеціальність 242 Туризм, Галузь знань 24 Сфера обслуговування / Макієнко О. А. (розробник). Кафедра готельно-ресторанного та туристичного бізнесу. Факультет економіки і менеджменту. Херсон: Херсонський державний університет, 2020. URL: http://www.kspu.edu/About/Faculty/FBP/ChairGenengineerTraining/main_components.aspx

25. Стафійчук В. І. Рекреаологія: навчальний посібник / Стафійчук В. І. Херсон: ОЛДІ ПЛЮС, 2017. 428 с.

26. Торяник В. М., Сардак С. Е. Джинджоян В. В. Туризмологія : підручник. За загальною редакцією доктора юридичних наук, професора В.О. Негодченка. Дніпро: ДГУ, 2022. 306 с.

27. Туризм і рекреація : бакалаврський курс: навч. посібн. для студентів спеціальності 242 “Туризм і рекреація” першого (бакалаврського) рівня освіти усіх форм навчання. Частина 1. / за ред. проф. Н. В. Якименко-Терещенко. Харків: Нац. техн. ун-т “Харків. політехн. інт”. 2023. 573 с.

28. Туризмологія (теорія туризму). Навчально-методичний посібник зі спецкурсу / В. С. Пазенок, В. К. Федорченко, О. А. Кручек, І. М. Мініч. Київ: КУТЕП, 2010. 70 с.

29. Туризмологія: концептуальні засади теорії туризму: монографія / В. К. Федорченко, В. С. Пазенок, О. А. Кручек, Т. А. Дьорова, О. О. Любіцева, М. П. Мальська та ін. – Київ: ВЦ Академія, 2013. 368 с.

30. Hladkyi O.V., Mirzodaieva T.V. The development of recreation science as the main theoretical fundamental of tourism integrations. Dniprop. Univer. bulletin, Geology, geography., 26(1), 33–40.

31. Krzymowska-Kostrowicka A. Geoekologia turystyki i wypoczynku. Warszawa : Wydawnictwo naukowe PWN, 1999. 239 s.

МЕТОДОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ

Костянтин НАКОНЕЧНИЙ¹, Вероніка ГРИЦКУ²

¹Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Чернівці, Україна

²Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області
Чернівці, Україна

Abstract. *The article analyzes the methodology of scientific research in tourism, research principles, common errors, and directions of research and development, including health, education, staff training, and management, with an emphasis on an interdisciplinary approach.*

Key words: *methodology, tourism sector, teaching methods, teaching principles, directions.*

Вивчення туризму як суспільного явища потребує комплексного підходу, що враховує як традиційні, так і інноваційні методи аналізу. Розвиток наукових підходів у цій сфері можливий лише за умови глибокого розуміння механізмів функціонування туристичного ринку, соціокультурних особливостей споживчої поведінки та ефективних методологічних інструментів дослідження. Саме тому систематизація знань і формування цілісної наукової бази в цій сфері є актуальним завданням, яке сприятиме подальшому розвитку як

вітчизняного, так і міжнародного туризму.

На сучасному етапі проблема методології і організації наукових досліджень, зокрема і в туризмі, розглядається в наукових працях вітчизняних та закордонних учених: А. П. Аніщенко, А. Я. Баскаков, Виноградова О. В., Додонов О. В., В. Б. Захожай, В. В. Ковальчук, Н. М. Кушнарєнко, Л. М. Моїсєєв, Л. В. Потрашкова, В. С. Пазєнок, І. С. П'ятницька-Позднякова, Д. М. Стеченко, Н. В. Туленков, О. С. Чмир, В. М. Шейко, Г. С. Цехмістрові.

Методологія походить від грецького слова *methoges* – пізнання і *logos* – вчення. Отже, це вчення про методи дослідження, про правила мислення під час створення теорії науки.

Поняття методології є багатовимірним і часто не має чіткого розмежування з методами дослідження у різних наукових джерелах. У вітчизняній науковій традиції методологія розглядається як вчення про наукові методи пізнання, а також як система наукових принципів, що визначає основи дослідження, вибір пізнавальних інструментів, методів і прийомів аналізу. Найбільш обґрунтованим підходом є трактування методології як теорії методів дослідження, що включає розробку наукової концепції, формування системи знань про науку та впорядкування методів її дослідження [1,3].

Методи дослідження, у свою чергу, є впорядкованою системою, що визначає їхнє місце у структурі наукового аналізу. Вони залежать від конкретного етапу дослідження та охоплюють використання технічних прийомів, методичних операцій і роботи з теоретичним та емпіричним матеріалом у логічно обґрунтованій послідовності [2].

У сфері туризму загальні методи дослідження здебільшого збігаються із загальнонауковими. Водночас специфіка туристичної галузі передбачає необхідність інтеграції міждисциплінарних підходів, що включають економічні, соціальні, культурологічні та маркетингові методи аналізу. Такий комплексний підхід дозволяє не лише виявляти тенденції розвитку туризму, а й прогнозувати його вплив на суспільство та економіку.

Дослідження у сфері туризму базується на комплексі наукових принципів, що забезпечують ефективність пізнавального процесу та його прикладне застосування. Ці принципи ґрунтуються на загальних наукових положеннях, які, враховуючи специфіку туристичної галузі, сприяють розробці стратегії її сталого розвитку та вдосконаленню управлінських механізмів [9].

Під час планування та проведення наукових досліджень у туризмі необхідно уникати типових методологічних помилок, які можуть вплинути на достовірність та практичну цінність отриманих результатів. До основних недоліків відносяться:

- низький науковий та методологічний рівень дослідження, що призводить до недостатньої обґрунтованості висновків;
- відсутність глибокого теоретичного та практичного осмислення змін у туристичній політиці як на поточному етапі розвитку суспільства, так і у довгостроковій перспективі;
- поверховий аналіз історії розвитку питання, наукової літератури та ринкової практики, що може обмежити повноту розуміння проблематики;
- використання методів, які не забезпечують достатньої об'єктивності та достовірності емпіричних даних, що знижує якість результатів;
- некоректне застосування статистичних методів обробки результатів дослідження, що може спричинити спотворення отриманих висновків;
- дублювання тематики досліджень, що не сприяє розширенню наукового знання та не враховує актуальних тенденцій у галузі.

Для забезпечення високого наукового рівня досліджень у туристичній сфері важливо дотримуватися:

- вибору найбільш актуальної проблематики, яка має як наукову, так і практичну значущість;
- чіткого та аргументованого визначення стратегії дослідження, включаючи його мету, завдання та предмет;
- спрямування методики дослідження на розкриття нових наукових фактів, аналіз

закономірностей розвитку туристичних явищ та пошук шляхів оптимізації практичної діяльності у сфері туризму;

- дотримання системно-структурного підходу для забезпечення логічної послідовності проведення дослідження;

- коректного застосування понятійно-категорійного апарату, що дозволяє уникнути плутанини у визначеннях і забезпечує точність формулювань.

Наукове дослідження у туризмі проходить через чотири ключових етапів:

1. Збір інформації – аналіз літературних джерел, статистичних даних, ринкових показників.

2. Обробка отриманої інформації – систематизація та узагальнення даних, застосування аналітичних методів.

3. Системний аналіз – дослідження взаємозв'язків між елементами туристичних процесів, виокремлення закономірностей.

4. Підбиття підсумків – формулювання висновків, вироблення рекомендацій для подальшого розвитку туризму.

Для забезпечення комплексного аналізу туристичних процесів застосовується широкий спектр наукових методів, зокрема:

- Літературний метод – вивчення наукових джерел, нормативної бази, ринкових досліджень.

- Методи аналізу та синтезу – поділ досліджуваного явища на складові частини та подальше узагальнення отриманих результатів.

- Хронологічний метод – аналіз змін у туристичній сфері в динаміці.

- Статистичний метод – опрацювання кількісних даних для оцінки туристичних тенденцій.

- Картографічний метод – використання картографічних матеріалів для аналізу туристичних маршрутів та регіонального розвитку.

- Графічний метод – представлення даних у вигляді графіків, діаграм та схем.

- Метод опитування – анкетування, інтерв'ю для збору емпіричних даних про поведінку та уподобання туристів.

- Методи прогнозування та узагальнення – визначення перспектив розвитку туристичної сфери на основі отриманих даних.

Комплексне використання цих методів дозволяє всебічно аналізувати явища туристичної сфери, отримувати об'єктивні результати та розробляти ефективні стратегії розвитку галузі.

Наукові дослідження у сфері туризму відіграють важливу роль у формуванні ефективної державної політики, розробці методологічних основ управління та підготовці кваліфікованих кадрів. Урахування сучасних викликів та міждисциплінарний підхід дозволяють не лише прогнозувати розвиток туристичних процесів, а й впроваджувати інноваційні рішення для сталого розвитку галузі. Проводяться дослідження відповідно до національної нормативно-правової бази. Основна мета таких досліджень полягає у:

- Науковому забезпеченні державної політики у сфері туризму, прогнозуванні та визначенні перспектив його розвитку.

- Розробці методик класифікації та оцінки туристичних ресурсів, а також встановленні порядку їх використання, охорони та відновлення.

- Обліку гранично допустимих навантажень на об'єкти культурної спадщини та природне середовище для забезпечення їх сталого використання.

- Формуванні пропозицій щодо державних та регіональних програм розвитку туризму, розробці ліцензійних умов, визначенні переліку спеціальностей у сфері туристичного супроводу та удосконаленні системи професійної підготовки кадрів.

Визначення пріоритетних напрямів, координація та організація наукових досліджень у сфері туризму належать до компетенції Наукового центру розвитку туризму, діяльність якого

регулюється центральним органом виконавчої влади, що формує державну політику у сфері туризму та курортів. Наукові дослідження у сфері туризму характеризуються конкретною проблематикою та об'єктами вивчення, що обумовлює вибір специфічних методів аналізу. Дослідження здійснюються з урахуванням актуальних запитів практики, накопиченого досвіду та сучасних тенденцій у галузі.

Оскільки туристична індустрія є міждисциплінарною, її наукове вивчення потребує залучення фахівців із різних сфер: географії, економіки, історії, соціології, педагогіки, фізіології, медицини, психології тощо.

У сфері туризму можна виокремити ***п'ять основних напрямів наукових досліджень***, кожен з яких має свої особливості та методологічну базу.

1. Туризм як чинник зміцнення здоров'я. Цей напрямок зосереджений на дослідженні впливу туристичної діяльності на здоров'я людини. Він включає:

- наукове обґрунтування оздоровчого ефекту туризму;
- розробку рекомендацій щодо підвищення працездатності та покращення функціонального стану організму за допомогою туризму.

Методологія: експериментальні дослідження у природних та лабораторних умовах.

2. Туризм як засіб виховання та просвіти. У цьому напрямі досліджується роль туризму у виховному процесі, формуванні особистості та збереженні культурних традицій. Основні завдання включають:

- аналіз туристичної діяльності як засобу виховання молоді;
- розробку оптимальних виховних методик, що враховують вікові особливості учасників туристичних походів.

Методологія: експериментальні дослідження в умовах походів, соціологічні методи (анкетування, інтерв'ювання), методи експертних оцінок.

3. Дитячо-юнацький туризм: науково-методичні та організаційні засади. Цей напрямок передбачає розробку наукових підходів до організації дитячого та юнацького туризму, зокрема:

- визначення оптимального навантаження у навчально-тренувальних походах;
- розробку методик навчання туристичних навичок та техніки безпеки;
- вдосконалення організаційних форм туристичної діяльності для дітей та молоді.

Методологія: педагогічний експеримент, методи спостереження.

4. Підготовка висококваліфікованих кадрів у сфері туризму. Один із ключових напрямів розвитку туристичної галузі пов'язаний із підготовкою фахівців. Наукові дослідження у цій сфері зосереджуються на:

- аналізі потреб у кваліфікованих кадрах для туризму;
- розробці інноваційних програм навчання, що включають міжнародний досвід та сучасні технології;
- вдосконаленні системи туристичної освіти відповідно до вимог ринку.

Методологія: педагогічний експеримент, моделювання, методи спостереження.

5. Організація та управління туристичною діяльністю. З огляду на зростаючу роль туризму у сучасному суспільстві, наукові дослідження спрямовані на розробку ефективних моделей управління галуззю, що включає:

- визначення оптимальних організаційних структур у сфері туризму;
- розробку механізмів взаємодії між державними, приватними та громадськими організаціями;
- аналіз координаційних дій у вертикальному та горизонтальному управлінні туризмом.

Методологія: системний аналіз, організаційне моделювання, порівняльний аналіз.

Висновок. Наукові дослідження у сфері туризму є ключовим інструментом для забезпечення його сталого розвитку, формування ефективної державної політики, підвищення якості туристичних послуг та підготовки кваліфікованих фахівців. Комплексна методологічна база досліджень дозволяє глибоко аналізувати туристичні процеси, виявляти

закономірності, прогнозувати тенденції й розробляти практичні рекомендації.

Врахування міждисциплінарного підходу, об'єктивність, системність та інтеграція науки з практикою забезпечують високу якість отриманих результатів. Окрім цього, важливим є дотримання принципів наукового пізнання, що сприяє цілісному розумінню функціонування туристичної сфери в умовах динамічного суспільного розвитку.

У сучасних умовах зростає значення наукового підходу до вивчення туризму як багатогранного соціально-економічного явища, що інтегрує знання з різних галузей. Це дозволяє не лише підвищити ефективність туристичної діяльності, а й сформувати конкурентоспроможну галузь, здатну адаптуватися до глобальних викликів і потреб сучасного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Аніщенко А. П. Методологія наукових досліджень у туризмі: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 256 с.
2. Баскаков А. Я. Туризм як соціокультурне явище: методологічні аспекти. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 198 с.
3. Виноградова О. В., Крушельницька О. В. Основи наукових досліджень у сфері туризму. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2021. 144 с.
4. Захожай В. Б. Теорія і методологія сучасних наукових досліджень. Київ: НАУ, 2017. 272 с.
5. Ковальчук В. В. Наукові дослідження в туризмі: методика, практика, результати. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 212 с.
6. Кушнарченко Н. М., Потрашкова Л. В. Методологія наукових досліджень: теорія і практика. Одеса: ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2020. 190 с.
7. Моїсєєв Л. М. Сучасні тенденції розвитку туризму та їх дослідження. Дніпро: ДНУ, 2021. 176 с.
8. П'ятницька-Позднякова І. С. Інноваційні підходи до організації туризму в Україні. Київ: КНТЕУ, 2020. 210 с.
9. Стеченко Д. М. Економіка туризму. Київ: Знання, 2019. 360 с.
10. Туленков Н. В. Соціокультурні аспекти туризму: навчальний посібник. Київ: Ліра-К, 2018. 248 с.
11. Чмир О. С. Наукова діяльність у сфері туризму: методологія, стратегія, практика. Суми: СНАУ, 2022. 220 с.
12. Шейко В. М., Цехмістрова Г. С. Організація і методика наукових досліджень: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2017. 384 с.
13. Закон України "Про туризм" [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр>.
14. Державне агентство розвитку туризму України. – Офіційний сайт: <https://www.tourism.gov.ua>.
15. Науковий центр розвитку туризму при Міністерстві культури та інформаційної політики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mkip.gov.ua>.

ПРОЄТУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СТЕЖКИ «СОКОЛИНІ ГОРИ» ЗА МАТЕРІАЛАМИ ДЗЗ

Сергій ОСТАПЧУК, Андрій ПРОКОПЧУК

Національний університет водного господарства та природокористування
Рівне, Україна

Abstract. Based on the Sentinel-1 and Sentinel-2 satellite images, the Sokolini Hory ecological hiking trail, located on the territory of the Nadsluchany Regional Landscape Park, was designed. The modeling was performed using specialized QGIS software.

Key words: satellite imagery, ecological trail, route, viewpoints, software.

Реалізація концепції збалансованого розвитку цілком закономірно призводить не тільки до збільшення уваги до навколишнього середовища, як джерела відповідних матеріальних благ, але й до питань вивчення і збереження природної спадщини. Саме тому в останні десятиріччя спостерігається досить активний розвиток екологічного туризму, який ставить за мету збереження необхідної рівноваги між антропогенним навантаженням і природою. Під